

09.11.2020

UKA2020/41/46

Ilinniartitaaneq sorleq, assassornikkut atuagarsornikkullu Inuit Kulturitoqqarput pillugu ilinniartitsiviusinnaasutut piukkunnarnerullunilu ukkatarinnillu arnerusinnaanersoq pillugu Naalackersuisut misissueqqullugit peqquneqarnissaannik inatsisartut aaliangiiffisassaattut siunnersuut. Misissuinermittaaq ersarissarneqassaaq ilinniareernerup kingorna, ingerlariaqqiffiusumik ilinniaqqinnissamut, suliffissaqarnikkullu periarfissat suusinnaaneri, nunanik allanik suleqateqarnikkut periarfissat, aningaasatigullu kingunerisinnaasai, iluaqutissat ajoqutissallu, kiisalu ilinniagaqarfimmut pioreersumut Ilinniarfissap inissinneqarsinnaaneranut periarfissanut tunngasut ilanngullugit misissorneqassallutik. Misissuinerup inernera kingusinnerpaamik UKA2021-mi Inatsisartunut agguanneqarsimassaaq.

(Inatsisartunut ilaasortaq Peter Olsen, Inuit Ataqtigiit)

Inuusuttut 16-it 26-illu akornanni ukiullit sulilersut imaluunniit ilinniakkamik ingerlatsisut amerlisarneqarnissaat siunertaralugu immikkut iliuseqarnissamut Naalackersuisut 2026-ip tungaanut aningaasatigut allaffissornikkullu sinaakkutissanik ilaqartumik periusissiamik UPA-mi 2021-mi saqqummeeqqullugit Inatsisartut aalajangiiffisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Múte B. Egede, Inuit Ataqtigiit)

Siunnersuutit marluk ataatsimoortillugit Inatsisartuni suliarineqartussatut innersuunneqarsimasut Siumumiik imaattumik oqaaseqarfigissavagut.

Siullermik siunnersuuteqartut imm. 41 Peter Olsen Inuit Ataqtigiit kiisalu imm. 46 Mute B. Egede aamma Inuit Ataqtigiit.

Siunnersuutit imarisamikkut meeqqat inuusuttuaqqallu atugaannik siuarsaanissamik siunertaqartut maluginiarpagut tamattalu meertatta inuusuttattalu angusarissaarnissaat imal. inuiaqatigiinni pitsaasumik sunniuteqarnissaat pingaartikkipput qularutissaanngilaq.

Imm. 41

- Nunatsinni suli qimuttunik qimmeqaratta kultoorikkut pisoorsuuvugut.
- Nunatsinni suli qilaatersortartunik ilaqaratta kultoorikkut pisoorsuuvugut.
- Suli uaajeertartunik ilaqaratta kultoorikkut pisoorsuuvugut.
- Nunatsinni Inuit timersuutaat aallukkatsigit kultoorikkut pisoorsuuvugut.
- Qajaq ukiorpassuarni tammatsaalillugu suli atugarineqarmat kultoorikkut pisoorsuuvugut.

Taamaammat Peter Olsen siunnersuutaanut tunngatillugu, Siumumiittaaq isumaqarpugut kultooritoqqarput erialagalu tammatsaalisariaqaripput meerartatsinnullu ingerlateqqillugu. Siunnersuuteqartup assersuutitut taakkartorpai assassornikkut ilinniartitsissutigineqarsinnaasut. Tassami inoqarpoq atuagarsornikkut pikkorissunik aammalu allanik inoqarpoq assassornikkut pikkorissunik. Piginnaaneriit taakkua tamarmik inissaqartariaqarput. Assersuutigilara Ruslandimi

Siberiamiillunga nuna tikinnikuaama ilaat kommunitut aaliangersimapput aningaasarsiornikkut iluanaarutit amerlanerpaat kultoorikkut siuarsaanermut atorniarlugit. Kultooritoqqaminnik qitinnermut, qilaatersornermut allanullu pingaartitaminnut siuariartortitsiniarlutik. Illoqarfik taanna tikiinnarlugu malugisassaavoq kultoorikkut pisoorsuusut inuisalu tulluusimaarutigingaat pingaartilluinnarlugulu. Assersuutitutaaq qiviarneqarsinnaavoq Alaskami qimminut qiluttunik qimmeqarnermut atuarfik. Kultoorip taassuma meeqqanut ingerlateqqinneqarnissaa pingaartinneqarpoq, ilinnisiornikkut ilinniartitsinikkullu.

Qulaani taakkartukkagut tunngavigalugit misissuinissamik siunnersuut Siumumiik taperserparput ataatsimiititaliamilu aappassaanneerreqartinnagu sammineqarnissaa innersuusutigalugu.

Imm. 46

Inatsisartuni Inuit Ataqatigiit sinnerlugit ilaasortaq Mute B. Egede siunnersuuteqarpoq, inuusuttut 16-26 akornanni ukiullit sulilersut imal. ilinnialersut amerlisarneqarnissaat siunertaralugu UPA2021-mut periusissiortoqassasoq.

Inuusuttut pineqartut ajoraluartumik amerlasoorujussuupput tassami naatsorsueqqissaartarfimmiik ersersinneqarpoq inuusuttut 36% missai suliffeqaratik ilinniaratilluunniit inissisimasut. Taakkua ilarpasui angajoqqaaminni, aanakkuminni, aatakkuminni, qatanngutiminni, ilaquttaminniluunni ikinngutiminniluunniit najungaqaqqajuttarput ilaallu sumiiffeqaratik sumi tamaani siniffissarsiortarlutik. Inuusuttut taamatut inissisimasut ilarpasui imigassamat ikiaroorartumulluunniit nakkaassimasarput ilaallu ilinniakkamik aallartikkaluaraangamik unittoortarput imaluunniit praktikkerfimminninngaanniik ilinniarfimminniilluunniit anisitaakkajuttarlutik suliffeqarfiup imal. ilinniarfiup piumasaqaataanut naapertuuttumik inuunnginnertik tunngavigalugu.

Assersuuteqalaassuunga, nalunngisaqarpunga inuusuttoq atuarfimmi naammassilluni angusaminik qaffasissumik inissisimasoq kalaallisut, qallunaatut tuluttullu oqaatsinik atuisinnaanermik pikkorrissoq ullumikkut unittooqqalluinnartoq. Inuusuttoq taanna nammineq ineqarpoq, suliffeqanngilaq ikiaroorartumilli atuisuulluni. Suliffeqanngilaq ilinniartuunanilu. Ilinniarnissamat soqutigilluinnakkaminut qinnuteqarpoq tigutillunilu inuunermini neriutissaqalerpoq inuttullu atuisuujunnaarnissamik anguniagaqalerluni, praktikkerfissarsivoq aallartikkaluannarlunili praktikkerfimminiik anisitaavoq suliffiup avataani ikiaroorartumanni tunngavigalugu. Taava ilinniarnera unippoq massakkullu suffeeruteqqilluni, inuttut unittooqqippoq anguniagaqarnera qaminneqarpoq, systemitta iluani inissaqartinneqanngimmat.

Ilinniartitaanermut Naalackersuisuunerma nalaani Amerikami ilinniarfik pulaarnikuusara immikkuullarilluinnartoq oqaluttuarilaassuara. Ilinniarfik Highschool taanna Street Schoolimik ateqarpoq, tassani ilinniartuupput inuusuttut 100 missaat inuiaqatigiinni tunniutiinnarfigineqarsimagaluarlutik qaqeqqinniarneqartut. Taakkua inuusuttut ilai angajoqqaaverussimapput, ilai angerlarsimaffeqanngillat, imminut toqoriartarsimapput, ilai imminnut kilertitertarput, ikiaroorartumik aanngajaarniutinilluunniit allanik atuisuupput inuttut ajornartorsiutinik annertuunik nammataqartut.

Taamaattoq ilinniarfimmi tassani Street Schoolimi inissaqartinneqarput, aangajaarniutinilluunniit atuisuungaluarpata ilinniarnertik ingerlatiinnarsinnaavaat atornerluinertik unitsissallugu siunissami kissaatigippassuk (så længe de ønsker at blive stof fri i fremtiden) aamma ilinniarfimmi tassani piumasaaqaataavoq sap. ak. tamaasa terapeutinik oqaloqateqartassasut taamaattumillu terapeutit tallimat ilinniarfimmi tassani artorfeqartinneqarput ilinniartunik ikorfartuinnaavittussatut sulisinneqarlutik. Tassuuna ikorfartorneqartarput inuttut ajornartorsiutiminnik qaangiinissamut kingunerisarsimavaalu ilinniartut 99%-iisa ilinniarnerminnik naammassinnittarnerat.

Nunatsinni kinguaassiuutimikkut atornerlunneqartarsimasut ajoraluartumik amerlasoorujussuupput, tassami misissuinerit takutippaat ukiuni kingullerni arnat pingasuungaangata ataaseq atornerlunneqarnermik nalaataqarsimasartoq naak appariartoraluartut.

Inuusuttut amerlanerit ilinniartalerinissaat anguniarlugu Naalakkersuisut kollegialiorput ilaallu maanna suliariumannittussarsiuunneqarput saniatigut praktikkerfissaqartuaannarnissaat Naalakkersuisunik sulissutigineqarpoq. Ilisimavarputtaaq NUIKI sioqqutsisumik pitsaasumillu suliniuteqarmat inuusuttunik iluaqutigineqarluartartumik. Tassami inuusuttut taamatut inissisimasut ikilisassagutsigit pisariaqarluinnarpoq sioqqutsisumik iliuseqartarnissaq, meeraaneranniik. Taamaammat eqaannerusumik suleriuseqarneq ammaffigiartortariaqarparput, ilaqutariit qallillugit tikillugit eqaatsumik siunnersorlugit ikiorlugillu meeqqat atuarfianniik naammassitinnagit ilaqutariittut kivillugit. Meeqqat nunaqarfinniittut elevhjemmeriartarnerat aaqqiiffigineqartariaqarpoq siusippallaarujussuuartumik ilaasa illoqarfissuarmukartinneqartarnerat kingunerluttarpoq taamaammat atuartitaaneq ilinniartitaanerlu ataqatigiissup pilersinnissaanut aaqqiiffigineqartariaqartunut ilaalluni.

Naalakkersuisulli akissuteqaataanni ersersinneqarpoq inuusuttunut taakkununga pineqartunut periusissiaq nutaaq maanna inaarsarlugu suliarineqartoq tassa qujanaqisumik paasivarput iliuseqartoqartoq siunnersuuteqartup anguniagaatulli. Qulequtaq Siumumiik tamakkiisumik tapersorsorparput maannali suliaq naammassilereermat siunnersuut ilalersinnaangilarput.

Doris J. Jensen, Siumut